

Stolpar till framförande om PGU vid Nordisk Folkriktsdag i Grästorp augusti 2004.

Jag heter Bosse Hamarström och har jobbat med bistånd och biståndsfrågor i trettio år; Under 17 år var jag knuten till Sandöskolan där vi arbetade med att förbereda ungdomar inför u-landsuppdrag. Under närmare femton år har jag tjänstgjort för Sida i Afrika.

Jag har arbetat i Nigeria, Tanzania, Zambia, Guinea-Bissau, Angola, Moçambique.
Niassa: Marrupa - Grästorp

Jag tänkte berätta om Sveriges nya politik för global utveckling, PGU och försöka knyta ihop principerna med den praktik som jag har erfarenhet av som så kallad biståndsbyråkrat.

Samarbete, koordinering – inte minst för mottagarländernas skull

Harmonisering

Från projekt till program och budgetstöd

Nordiskt samarbete inom biståndsområdet, begränsat

Moçambique: informell arbetsfördelning Norge hälsa, Sverige Undervisning

MONAP, gemensamt nordiskt projekt i slutet av 70-talet. Misslyckades främst på grund av sabotage av Renamo

Like-minded-gruppen – de nordiska länderna har relativt lika biståndspolitik och filosofi

Silent partnership – särskilt Norge/Norad: Malawi ett exempel

EU

Liksom alla andra samhällsområden har biståndet genomgått en rad olika faser och olika filosofier, synsätt och metoder har kommit och gått.

Bistånd på mottagarens villkor.

Hjälp till självhjälp

Alldeles nyligen har en radikalt ny biståndspolitik antagits av den svenska riksdagen. Jag ska försöka göra en presentation av den och dess konsekvenser.

Den kallas för PGU.

PGU uttyds Politik för Global Utveckling.

Man kan säga att det är över fyrtio år sedan den första biståndspolitikerna antogs av Sveriges riksdag. På den tiden hette de tongivande politikerna Tage Erlander, Olof Palme, Gunnar Myrdal, Ulla Lindström och Ernst Michanek. De principer som slogs fast i den sk u-landsbibeln har sedan legat fast och man har bara gjort kompletteringar som gällt tex kvinnor/gender, miljö.

Vad som utmärkt dessa fyrtio år är att vi haft ett statligt verk, Sida som skött det sk bilatera biståndet, dvs det som man skulle kunna kalla regering-till-regering-bistånd. Bistånd har bestått av pengar, prylar och personal. Bistånd har varit ett avgränsat politikområde, som i och för sig många haft synpunkter på men som uppfattats som en specialiserad gren av den offentliga verksamheten.

Det nya med PGU är att det inte längre är Sida som är ensamt ansvarigt för att uppnå det övergripande målet för vårt utvecklingssamarbete.

Insikten om att bistånd är en del av utrikespolitiken och att biståndet har en marginell betydelse gör att greppet nu viggas radikalt och ALLA politikområden åläggs att börja arbeta med att bidra till uppnåendet av det biståndspolitiska målet:
att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Det som tidigare varit en huvuduppgift för politikområdet bistånd är nu en uppgift för alla politikområden.

Smaka på formuleringen igen: att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Är det för fegt, uppgivet, för vagt eller är det kanske det enda

realistiska målet man kan sätta upp? Jag lutar nog åt det senare. Jag tycker det speglar en hälsosam ödmjukhet som stämmer med de erfarenheter vi gjort under fyrtio år.

Tidigare har vi haft fyra mål¹, som senare byggts på med ytterligare ett par. Idag har vi bara detta enda: att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Det som idag kompletterar målet är två perspektiv och åtta huvuddrag.

Tidigare hade vi mål som var någorlunda mätbara, särskilt om man satte dem i relation till tex milleniemålen. Nu har vi perspektiv och huvuddrag, vilket gör vårt arbete svårare, mer abstrakt och samtidigt utmanande.

Rättighetsperspektivet och de fattigas perspektiv tar fasta på fattiga människors som aktörer och bärare av rättigheter.

Huvuddragen

Av huvuddragen känner vi igen flera av de gamla målen:

Demokrati och god samhällsstyrning

I arbetet mot fattigdom måste alla som vill kunna delta, höras och respekteras. Det är bara möjligt med ett demokratiskt styrelseskick. Demokratien måste utgå från varje samhälles egna förutsättningar och egen historia, men det väsentliga är att den grundas på värderingar om alla människors lika rätt och värde. Det kräver ett fungerande rättsväsende grundat på rättsstatens principer. Demokratier kräver fria val, fungerande politiska partier, oberoende medier och aktiva enskilda organisationer som får verka fritt.

Politiskt ansvar måste samtidigt kunna utkrävas av dem som har makt. God samhällsstyrning och god förvaltning är en väsentlig del av demokratin.

Moçambique: det är en process, partisystemet i nybörjarstadiet, ovanligt med politiskt ansvarsutkrävande; Anibalzinho, Montepuezmassakern, korrupta distriktschefer mm

Respekt för mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna utgår från principen om alla lika värde och rättigheter oavsett ålder, kön, etniskt bakgrund, trosuppfattning, ursprung, sexuell läggning eller eventuellt funktionshinder. De bygger på idén om individens rättigheter och staters skyldigheter. Mänskliga rättigheter gäller alla människor i hela världen utan åtskillnad och är en förutsättning för utveckling.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Könsdiskriminering är en av grundorsakerna till fattigdom och ett stort hinder för en rättvis och hållbar global utveckling. Diskriminering av halva mänskligheten ska synliggöras och motarbetas

Hållbar användning av naturresurser och omsorg om miljön

En av de största utmaningarna för att uppnå en hållbar global utveckling är att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och negativ påverkan på miljö, naturresurser och människors hälsa.

Överkonsumtion i både i båda rika och fattiga länder sker ofta på bekostnad av fattiga människors resurser och behov.

Ekonomisk tillväxt

¹ Tillväxt, utjämning, Ek och pol oberoende, demokrati

Ekonomisk tillväxt är avgörande för att utvecklingsländerna ska kunna ta sig ur fattigdomen. Tillväxt främjas genom insatser för sunda och öppna statsfinanser, låg inflation, tillgång till krediter, en skuldsättning som inte är ohållbar samt öppenhet för handel och investeringar.

Ekonomisk tillväxt måste vara hållbar och kombineras med satsningar på rättvis fördelning och social välfärd för att leda till utveckling. För att tillväxten ska komma alla till del behövs ett demokratiskt system för att omfördela resurser och därmed makt.

Social utveckling och trygghet

En politik för social utveckling och trygghet stärker människor i deras kamp mot fattigdom. En positiv och jämlik hälsoutveckling är av stor betydelse för ekonomisk tillväxt och minskad fattigdom.

Särskild uppmärksamhet bör ägnas kvinnor, barn, äldre och funktionshindrade

Konflikthantering och säkerhet

Väpnade konflikter är det allvarligaste hindret för utveckling i många fattiga länder. Svensk utvecklingspolitik ska innefatta alla skeden i konflikthanteringen; förebyggande, dämpande, lösande samt uppföljning och försoningsinsatser.

Globala gemensamma nyttigheter

Med globala gemensamma nyttigheter menas gränsöverskridande frågor som måste skötas gemensamt; god miljö, finansiell stabilitet, begränsningar av smittsamma sjukdomar, frånvaro av internationell terrorism

Olika politikområden berörs

Den nya utvecklingspolitiken ska omfatta alla relevanta politikområden. Politiken ska vara samordnad och samstämd och styrd av målen, perspektiven och de olika huvuddragen.

Säkerhet- och försvarspolitik

Den nya utvecklingspolitiken påverkar villkoren för krigsmaterialexport

Handelspolitik

Utveckling gynnas av frihandel.

EU och övriga industriländer har olika handelshinder riktade mot utvecklingsländerna, som begränsar deras tillträde till vår marknad. Dessa handelshinder bör avvecklas så fort som möjligt så att utvecklingsländerna får möjlighet att exportera sina produkter till oss. Samtidigt är det rimligt att utvecklingsländerna behåller ett visst tullskydd mot industriländerna, så länge de förhindrar en öppen handel.

Jordbrukspolitik

Industriländerna bör avveckla sina tullar och ändra sin stödpolitik.

Miljöpolitik

Produktions- och konsumtionsmönster som gynnar en hållbar utveckling måste utvecklas. På lång sikt är klimatfrågan mycket avgörande för den globala utvecklingen.

Det internationella utvecklingssamarbetet:

- Tyngdpunkt på de fattigaste länderna
- Grundläggande motiv; solidaritet + varje människas rätt till ett värdigt liv
- Nationella strategier för fattigdomsbekämpning bör ligga till grund för allt internationellt utvecklingssamarbete
- Fler insatser ska göras tillsammans med andra givare
- Sexuell och reproduktiv hälsa – kvinnor ska ha rätt till fri och säker abort HIV/Aids prioriteras
- Skuldavskrivningar

Hur ska politiken genomföras?

Vid sidan av regeringen och olika myndigheter samt andra offentliga aktörer är enskilda organisationer, näringsliv och fackföreningar, kooperativ och kyrkor viktiga aktörer när utvecklingspolitiken ska genomföras. Samarbetet med dessa bör stärkas och politiken för global utveckling ska utformas i en nära dialog med dem.

Samarbetet mellan svenska offentliga aktörer, till exempel kommuner, landsting och länsstyrelser, och deras motsvarigheter i utvecklingsländerna bör vidareutvecklas som en del av det internationella utvecklingssamarbetet.

Styrning och uppföljning

Milleniemålen – 2000 antogs FN:s milleniemål. Konkreta – realistiska?

Tulipanos

Hur ska detta göras, genomföras, omsättas, 'operationaliseras'?

Mainstreaming, 'genomsyrande'

Ett raster med principer, flerdimensionellt tänkande

Exegetik

Skilda världar

Göran Hydén No shortcuts to progress

Har det mellanmännliga i biståndet kommit bort?

Duktiga biståndsarbetare ett didlemma, en paradox – kan ofta bidra till att beröva människor deras självtillit genom att just vara (alltför) duktiga och handlingskraftiga